

UDK 377:78(497.12 Ljubljana)"1816/1875"

JAVNA GLASBENA ŠOLA V LJUBLJANI 1816—1875

Cvetko Budkovič (Ljubljana)

Ob koncu 18. in še bolj na začetku 19. stol. je bila potreba po sposobnih instrumentalistih in dobrih pevcih čedalje večja. Reprodukтивce so iskali škofovska kapela, Stanovsko gledališče in Filharmonična družba (FD). Po ukinitvi stolne šole iz leta 1790, ki je temeljila na starih tradicijah in ni več ustrezala novim zahtevam, je postala ta potreba še aktualnejša. Glasbena vzgoja je bila v preteklosti vključena predvsem v jezuitske kolegije in cerkvene pevske šole. Na prelomu 18. stoletja pa se je družbena struktura spremenila, vloga kulturnih dobrin je prevzemalo od plemstva meščanstvo in postopna demokratizacija glasbe je zahtevala več strokovno izobraženih izvajalcev. Vloga diletantov je počasi izgubljala na pomenu, čeprav ostajajo le-ti, ob pomanjkanju strokovno verziranih izvajalcev, še vedno skoraj nepogrešljivi. Vse bolj so iskani tudi organisti, ki so bili obenem učitelji.

Za izobraževanje teh glasbenikov naj bi skrbela posebna glasbena šola. Spodbude in prizadevanja pa so se uresničevale počasi, kljub vzorom od zunaj. Po zahodni Evropi so že v 18. stol. ustanavljali ustrezne glasbene zavode, konservatorije in strokovna glasbena združenja. Navzlic podpori stanovske uprave, okrožnega urada in stolnega kapitlja v Ljubljani ni npr. uspel predlog FD iz leta 1800 naslovljen na deželne ustanove, da bi ustanovili novo glasbeno šolo. Kot ponavadi so bila po sredi vprašanja finančne, kadrovske in morda še prostorske narave. Čeprav je že leta 1799 stolni kapitelj razpisal štipendijo iz glasbenega fonda in fonda deželnih trobentačev (Laibacher Musikfond, Trompetenfond), ki so ga ustanovili ob razpustu deželnih in mestnih muzikov, je tedaj niso realizirali. Dne 8. oktobra 1803 je FD ponovno poslala stanovom spomenico. Opozorila jih je na propadanje cerkvene in gledališke glasbe in na svojo vlogo iz l. 1800, v kateri je že omenila predlog za ustanovitev glasbene šole. Stanovi so sicer priznali potrebe take institucije in obljubili, da bodo črpali sredstva iz posebnega fonda za učitelje glasbe, vendar obljube niso izpolnili ne l. 1801

in ne 1803. Želje po ustanovitvi glasbene šole pa se navzlic neuspehom niso polegale.¹

Dne 7. julija 1805 je stolni kapitelj predlagal deželni vladi, da bi nastavili sposobnega učitelja — kapelnika, ki bi izobraževal pevce in instrumentaliste. Biti bi moral trezen, moralen, sposoben poučevanja koralnega in figuralnega petja in orgljanja, imeti bi moral lep glas. Kapitelj bo izbral najboljšega, takega, ki zna igrati na več instrumentov. Pouk naj bi obiskovali tudi bogoslovci in v koralu še ne izurjeni beneficijanti. Glasbeni učitelj oziroma kapelnik bo dobival za svoje delo poleg stanovanja še dohodke prejšnjega šolnika (Kirchen — Schulmeister) in za privatni pouk še posebej 400 gld.

L. 1806 je dvorna pisarna na Dunaju dovolila deželnemu glavarstvu, da lahko pri stolnici odpre glasbeno šolo. Za vzdrževanje novega učitelja in za »izboljšanje glasbe ter hkrati za pouk nadarjene mladine v tej umetnosti« je namenila iz deželne blagajne 450 gld.

Na delovno mesto glasbenega učitelja je kandidiral Karel Hegenauer iz Zagreba, vendar so nastavili Ferdinanda Leopolda Schwerdta, basista v stolni kapeli. Poučeval je godala, pihala, orgle, klavir in petje.²

Vpisanih je bilo nad 50 učencev. V razdobju Ilirskih provinc je šola z delom prenehala.³

Odsotnost glasbenega zavoda je imela tudi negativne posledice na odmev novih idejnih tokov, ki so prihajali v slovenski kulturni prostor s francosko zasedbo.⁴

Po odhodu Francozov se je Schwerdt zaposlil pri šentjakovski cerkvi. Poleg tega je glasbo poučeval tudi privatno.

Glasbena šola pri ljubljanski stolnici se tedaj ni obnovila. Pobudo za njo je sedaj dal gubernij z odlokom št. 16148 dne 15. novembra 1814. FD je zadolžil, da izda predlog in načrt šolskih pravil s pripombo, da naj bi obiskovali glasbeni pouk tudi učiteljski pripravniki. Načrt pravil so izdelali ravnatelj FD Janez Krstnik Novak, Tomaž Dreo, Florijan Webers, Josip Schrei in Josip Miksch. Dne 9. februarja 1815 so ga poslali v izjavo škofijskemu konzistoriju in ravnateljstvu normalke.

Predlog vsebuje predmetnik, po katerem bi na šoli poučevali petje, violino, klavir, orgle in generalni bas. Šolanje naj bi trajalo štiri leta, razdeljeno na osem polletnih tečajev. Od 1.—4. tečaja obsega pouk osnovno teoretično znanje s petjem in instrumentalno igro. V petem tečaju gojenci omenjeno učno snov utrjujejo in razširjajo, obenem so obvezni sodelovati pri petju v cerkvi. V šestem tečaju nastopajo tudi na javnih akademijah in pri cerkvenih slovesnostih. V sedmem tečaju posvečajo več pozornosti praktičnim vajam na violini, v osmem pa orglam, pihalom in študiju generalnega basa.

¹ D. Cvetko, *Zgodovina glasbene umetnosti na Slovenskem (ZGUS)*, II, 1959, 106—115.

² J. Höfler, *Tokovi glasbene kulture na Slovenskem*, 1970, 121.

³ D. Cvetko, *ZGUS*, II, 109—114.

⁴ D. Cvetko, *ibid.*

Šola sprejema učence od osmega do dvanajstega leta, predvsem revne dečke. Otroci premožnejših staršev naj bi plačevali šolnino od 8—12 gld. Število vpisanih učencev je omejeno na osemnajst. Učenci glasbene šole lahko obiskujejo tudi splošnemu izobraževanju namenjene šole, ne morejo pa biti hkrati učenci risarske šole. Na leto se lahko vpišejo šele po končani glasbeni šoli. Med šolanjem ne smejo igrati v gledališkem orkestru, še toliko manj pri plesnih prireditvah. S privoljenjem učitelja pa lahko sodelujejo na glasbenih prireditvah v uglednih ljubljanskih družinah.⁵

Učitelj mora biti odličen pevec, organist in violinist, v osnovah mora obvladati tudi pihala. Poleg tega mora ustrezati moralno. Podrejen bo vodstvu normalke, odgovoren pa višjemu šolskemu nadzorstvu. Pravilnik predpisuje še polletne izpite in štipendije za najboljše učence. Ti morajo imeti odlično oceno iz vseh predmetov. Zahteve o šolskih potrebščinah in instrumentariju so prav tako sestavni del pravilnika.⁶

K pravilniku je v dopisu guberniju z dne 1. marca 1815 pripomnil konzistorij oziroma šolski nadzornik, kanonik Anton Alojzij Wolf, poznejši škof, da se predpisana starost od osmih do dvanajstih let ne ujema s starostjo učiteljskih kandidatov, ki obiskujejo preparandijo samo pol leta in so stari dvajset let. Glasbeni vzgoji preparandistov kot prihodnjih ljudskošolskih učiteljev je Wolf posvetil posebno pozornost, grajal je omejitev števila vpisa v glasbeno šolo. Tudi glede risarskega pouka ne vidi pravih razlogov, zakaj ga ne bi obiskovali ob urejenem urniku tudi učenci glasbenega pouka, če to želijo. Z ostalimi predlogi FD se strinja, posebej še s sprejemom revnih učencev v glasbeno šolo in s prepovedjo sodelovanja učencev v gledališču in na plesih.⁷

Sledila je obsežna korespondenca s strani gubernija, škofijskega šolskega konzistorija in FD.⁸ Mnenja in predloge FD, vodstva normalke in škofijskega konzistorija je obravnavala dne 23. maja 1815 gubernijska komisija, ki so jo sestavljali kanonik in šolski nadzornik Anton A. Wolf, rektor liceja, Matevž Ravnikar, komisar okrožnega urada, Anton pl. Frankenfeld, predstavnik pokrajinskega računovodstva Josip Ernest Lacher in ravnatelj FD Janez Krstnik Novak.

Komisija je nadrobno pretresla posamezne točke pravilnika in pripomb ter sklenila, da razpiše delovno mesto glasbenega učitelja. Določila je, da ubožni učenci ne plačujejo učnega prispevka, bogati pa 18 gld. na leto za 90 minut pouka na dan. Učiteljeva obveznost so 3 ure na dan, tako da bo pouk lahko obiskovalo 36 učencev, 24 ubožnih in 12 bogatih. Pouk bo dopoldne od 10.30—12 in popoldne od 16.30—18, obiskujejo ga lahko učenci javnih šol in tisti učenci, ki imajo dopoldne risanje.

⁵ V. Steska, *Javna glasbena šola v Ljubljani*, C G, LII, 1929, 22, 23.

⁶ ŠAL, konzistorialni oddelek, fasc. II, pars. II, subdivis. No VI, mapa Musik — Schule zu Laibach; D. Cvetko, *ZGUS*, II, 117 ss.; Šolski muzej v Ljubljani, Organizacijski statut, akt 3088, 1. 1816.

⁷ ŠAL, konz. odd., 2/187; D. Cvetko, *ZGUS*, II, 118; CG, *ib.* 23, 24.

Glasbeni učitelj se mora obvezati, da bo ob torkih, četrkih in sobotah učil petje in orgljanje učiteljske pripravnike, ki obiskujejo šestmesečni tečaj, to je trikrat na teden po eno uro. Za to delo bo dobil, poleg redne plače, ki znaša 450 gld. (iz provincialnega fonda), še nagrado 50 gld. na leto (iz fonda normalke). Kot reden učitelj normalke bo imel pravico poučevati tudi privatno, kar pa pomožni učitelj ne more. Ukvarjati se ne bo smel s takim delom, ki škoduje ugledu javnega učitelja.⁹ Na koncu šolskega leta dobijo štirje odlični učenci nagrado v knjigah in muzikalijah v vrednosti 50 gld. Odlično oceno morajo doseči v vseh predmetih in v vedenju.

Za nemoten pouk potrebuje šola učila — knjige in note za pouk v petju, na violini in orglah, inventar — šolsko tablo z notnim črtovjem, stojalo, klavir in nekaj godalnih in pihalnih instrumentov. Prostore bo dobila v spodnji vogelni sobi v licejskem poslopju.

Predračun stroškov je okrožni urad predložil dne 10. julija 1815 kapi-
telskemu konzistoriju, centralna organizacijska dvorna pisarna pa je dne 11. decembra 1815 dovolila, da se odpre Javna glasbena šola pri normalki v Ljubljani in potrdila stroške v znesku 724 gld. 33 kr. in 300 gld. za nabavo najpotrebnejše opreme.¹⁰

Gubernij je nakazal gradbeni inspekciji 400 gld. in konzistoriju 300 gld.; obenem je 19. januarja 1816 razpisal službo glasbenega učitelja v časopisih, ki so izhajali v Ljubljani, Celovcu, Gradcu, na Dunaju in v Pragi. Poleg že znanih zahtev o moralnih in strokovnih kvalitetah, času poučevanja, osebnih prejemkih in drugih nadrobnostih mora kandidat izpolniti še druge pogoje.¹¹

Zahteve o нравstvenih in političnih kvalitetah kandidata so bile enako pomembne kot strokovne. Medtem ko so še prihajale prošnje, je že poučeval na ljubljanski normalki učiteljske pripravnike Jožef Mikš (Joseph

⁸ J. Höfler, *ib.*, 121.

⁹ CG, *ib.* 23, 24.

¹⁰ C. G., *ib.* 23 — Nadrobnosti so še sproti dopolnjevali. Odločbi centralne dvorne komisije so sledili organizacijski statuti, ki so v bistvu isti kot predlog FD. Dokončno so jih formulirali Novak, Wolf in ravnatelj normalke J. Ev. Eggenberger. — K temu gl. še D. Cvetko, *ZGUS*, II, 118. Spremenjen je bil le 16. člen pravil, ki določa šoli samo en namesto dva javna koncerta.

¹¹ »Diejenigen, welche dieses Lehramt zu erhalten wünschen, müssen daher mit glaubwürdigen Zeugnissen das Alter, den Geburtsort, die dermalige Beschäftigung, ihre besitzenden Kenntnisse, und den Umstand, ob selbe verheiratet, Witwer, mit Kindern, und zwar mit wie vielen, versehen, oder kinderlos seien, erörtern und zugleich mit glaubwürdigen Zeugnissen über ihre gründlichen musikalischen Kenntnisse und ihre diesfällige Lehrfähigkeit, wie auch mit einem von der geistlichen und politischen Behörde ihres Aufenthaltes bestätigten guten Sittlichkeits — Zeugnisse belegtes Gesuch, insoferne sich der Bewerber in »Niederösterreich befindet, der löbl. k. k. Nied — österr. Regierung bis 15. März d.J. vorlegen. Von dem k. k. prov. Gubernium Laibach, am 19. Januar 1816.« *Gl. Wiener Zeitung* z dne 17. februarja 1816 in D. Cvetko, *ZGUS*, II, 359, 360.

Miksch). Njegovo delo je ocenil kanonik Wolf zelo dobro in vse je kazalo, da bo Mikš ta, ki ga bodo izbrali za glasbenega učitelja.¹²

Iz gradiva je razvidno, da se je na razpis prijavilo enaindvajset kandidatov.¹³ Precej jih je bilo češkega rodu — češki glasbeniki so že precej časa sem prihajali na Slovensko. FD je 27. maja 1816 predlagala na prvem mestu L. F. Schwerdta.¹⁴ Škofijski ordinariat je izročil prošnje guberniju, a priporočil J. Mikša, učitelja leposlovja na ljubljanski normalki, ki je bil večš glasbenik in izvrsten vzgojitelj.¹⁵ Ordinariat je sicer priporočil še Fr. Kubicka, Fr. Sokola in Fr. Schuberta.¹⁶

Gubernij je izključil Mikša, ker je bil že zaposlen na normalki. Nato je poslal škofijski ordinariat nov predlog s kandidati Schauffom¹⁷, Sokolom in Kubickom. Vendar je gubernij imenoval za učitelja na javni glasbeni šoli v Ljubljani Franca Sokola s plačo 450 gld. in 50 gld. za poučevanje na

¹² Kandidati so bili: Leopold Ferdinand Schwerdt, Franc Kubick, Jurij Plieml, Anton Höller, Josip Gloss, Josip Mikš, Anton Svoboda (Swoboda), Florijan Habig, Anton Reitman, Franc Sokol, (Franz Sokoll, Sokal), Joseph Mathias Horalek, Vencelj (Wenzel) Korbilius, Mihael Baumgartner, Leopold Mink, Michael Demmel, Jakob Schauff, Peter Anton Hanslischek, Franz Schubert, Joseph Wöss, Mathias Pernsteiner. Vsi so imeli odlična nraštvena priporočila, bili so dobri strokovnjaki, uporabni pevci, instrumentalisti in mnogi tudi komponisti. Manj znane so bile njihove pedagoške sposobnosti. Gl. D. Cvetko, *ib.*, 119, 360; J. Mantuani, *Franz Schubert in Kranjska, Zbori IV*, 6, 1928, 41—46.

¹³ Gl. Competenten — Tabelle für die neuerrichtete öffentliche Musiklehrerstelle an der Normalhauptschule zu Laibach, ŠAL, konz., odd., priloga k 2/241, fasc. II, pars. II, subdivis No VI, mapa Musik — Schule zu Laibach. K temu še D. Cvetko, *ZGUS*, II, 119—125 in *CG*, *ib.* 52—55.

¹⁴ Leopold Ferdinand Schwerdt, organist in vodja pevskega zbora pri ljubljanski šentjakobski cerkvi. Zanj navajajo podatki, da je bil rojen l. 1777 v Winzendorfu na Avstrijskem, da odlično igra čelo, violo, prav dobro violino, dobro orgle, dobro poje, da je komponist in teoretično obvlada pihala. Je moralen, oče petih otrok. Kot glasbeni učitelj je poučeval pri stolnici v letih 1806—1809. Leta 1812 je ustanovil zasebno glasbeno šolo, ki jo je vodil z uspehom, a je nekako po dveh letih prenehala z delom.

¹⁵ Josip Mikš, rojen 1779 v Novem mestu na Češkem. Navedeno je bilo, da dovršeno igra klavir in orgle, odlično klarinet in fagot, dobro poje in igra violino; je tudi komponist. V prošnji je omenil, da bi rad obdržal mesto učitelja glasbe na normalki in pristavlja, da mu urnik z novim delovnim mestom ne bi kolidiral.

¹⁶ Franz Kubick je bil kapelnik stolnega kora v Gorici. Rojen je bil l. 1772 v Stadelplatzu na Češkem. Bil je dober pevec, igral je orgle, godala in teoretično in praktično obvladal pihala. Kubick je bil spreten skladatelj, marljiv in vesten glasbeni učitelj, oče petih otrok. Pet let je bil kapelnik regimenta, govoril in pisal nemško, češko in italijansko.

Franco Sokol (Franz Sokoll, Sokal) je bil učitelj glasbe v Celovcu, rojen l. 1779 v Salski (Salzki) na Češkem. Prav dobro je igral klavir in orgle, dobro je pel in igral violino; izvrstno je igral klarinet. Je bil oženjen in imel enega otroka. Glasbo je poučeval štiri leta. Šest let je bil regimentški kapelnik; po značaju je bil skromen. Izkazal se je tudi kot skladatelj.

Devetnajstletni skladatelj Franz Schubert z Dunaja je bil pomožni učitelj na šoli svojega očeta. Priporočil ga je Salieri. O njem gl. D. Cvetko, *ZGUS*, II, 124, 125, 360, 361. *Zbori IV*, 1928, 41—46; ŠAL, konzist. odd. 867/272; *CG* 1928, 177; Fr. Keesbacher, *Die Philharmonische Gesellschaft in Laibach* 1862, 59; *LW* 1891, št. 590.

normalki.¹⁸ Le-ta je zaprisegel 10. sept. 1816, s poukom pa je pričel 7. novembra. Vpisalo se je 36 učencev, na preparandijo 14.

Sokol je bil prvi učitelj Javne glasbene šole, njen organizacijski, pedagoški in umetniški vodja. V času njegovega delovanja so uspešno nastopali njegovi učenci na akademijah FD na klavirju, orglah, violini in v petju. Na normalki je pripravljaj učiteljske kandidate za pouk na trivialkah, za kar so morali opravljati izpite, npr. l. 1820 iz kadenc, orgljanja in cerkvenega petja.¹⁹ Sokol je kot član FD tudi sam sodeloval v orkestru in nastopal kot solist — klarinetist, čelist in pevec.²⁰ Glasbene sposobnosti je pokazal tudi kot ustvarjalec. Glasbena šola je pod njegovim vodstvom lepo napredovala. V 43. letu starosti pa je nenadoma smrt zaključila njegovo delo. Ravnateljstvo normalke je podprlo prošnjo njegove vdove za pokojnino z utemeljitvijo, da je bil rajni pri izpolnjevanju svojih dolžnosti vesten, natančen in kot učitelj prizadeven v korist domovine.²¹

Po Sokolovi smrti je začasno učil na glasbeni šoli Gašper (Caspar, Gašpar) Mašek (Maschek), kapelnik FD in skladatelj. Medtem je bilo ponovno razpisano delovno mesto glasbenega učitelja. Prijavilo se je sedem kandidatov.²²

Škofijski ordinariat je predlagal na prvem mestu Maška, ki je službo tudi dobil in jo nastopil 3. decembra 1822.²³ Že kmalu pa se je pokazalo, da ta izbira ni bila kdove kako srečna.

Gradivo pove, da nekako od l. 1826 dalje oblasti s pedagoškim delom G. Maška niso bile zadovoljne.²⁴ Višji šolski nadzornik Urban Jerina mu je v poročilu iz l. 1829 očital vrsto malomarnosti kot npr. izgubo inventariziranih muzikalij, ki jih ni plačal, zamujanje pouka in predčasno od-

¹⁷ Jakob Schauff, glasbeni učitelj z Dunaja, po rodu z Moravskega, star 44 let, oženjen, oče treh otrok. Dobro je pel, igral orgle in godala, teoretično je obvladal pihala. Ob navzočnosti dveh izkušenih glasbenikov ga je spraševal Salieri in ugotovil, da ni sposoben za razpisano mesto v Ljubljani. Ko se je drugič prijavil k izpitu, ga je opravil z odličnim uspehom. Od 15. marca 1814 je imel na Dunaju privatno glasbeno šolo. Obvladal je nemško, češko, nekoliko latinsko in italijansko.

¹⁸ ŠAL, konz. odd., ib. 9107; D. Cvetko, ZGUS II, 124; CG LII, 1929, 25.

¹⁹ ŠAL, fasc. II/II 5; ib., fasc. 1/2; DAS, gub. arh., fasc. 55 (3416), akt št. 35 (19672).

²⁰ D. Cvetko, ib. 128, 361; isti, *Stoletja slovenske glasbe* 1964, 144; J. Höfler, ib., 122; ŠAL, konz. odd., ib., 532, 108.

²¹ CG, ib., 52—55.

²² Le-ti so bili: Janez Slavik, Janez Kreiner, Venceslav (Wenzel) Korbilius, Gašper Mašek, Jakob Kukla, Janez Prkša, Vencel Materna.

²³ Gašper Mašek, začasni učitelj javne glasbene šole v Ljubljani, je bil pred tem kapelnik Stanovskega gledališča v Gradcu. Rojen je bil v Pragi 6. decembra 1794, v letih 1805—1811 je končal na gimnaziji štiri grammatikalne razrede ter poezijo (5 razred). Glasbo je študiral v Pragi, pet let teoretično in praktično. Vmes je bil (1814 in 1815) organist v cerkvi sv. Mikulaša. Odlične sposobnosti reproduktivnega umetnika in dirigenta je pokazal v času ljubljanskega kongresa l. 1821 in pozneje v Stanovskem gledališču, kjer je bil vodilna glasbena osebnost. Na koncertih je pela tudi njegova žena Amalija. Govoril je tudi nemško, razumel latinsko.

²⁴ CG, *ibid.*, 83—86.

hajanje iz razreda, uporabo učnega časa za prepisovanje not, pobotnic in drugih spisov, kar vse je imelo za posledico slab učni uspeh, zlasti učiteljskih pripravnikov, s katerimi na deželi v glasbenem pogledu niso bili zadovoljni. Nadalje mu je očital, da njegovi učenci niso obiskovali petja in godbe na stolnem koru, zato je stolnica pogrešala izurjenih pevcev, ki jih je pričakovala iz glasbene šole. V razredu je bil nepotrpežljiv, zato so mnogi učenci iz šole izstopili. Nasprotno pa je kazal več potrpežljivosti pri privatnem pouku. Še naprej je sodeloval v gledališču, čeprav je obljubil, da kot glasbeni učitelj tam ne bo več sodeloval.

Na omenjene prekrške je bil od decembra 1826 do januarja 1829 štirikrat opozorjen, vendar brez uspeha. Zato so začeli razmišljati o reorganizaciji Javne glasbene šole. Predlog FD, da bi nadzorstvo šole zaupali njej in jo odtegnili vodstvu normalke ter škofijskemu ordinariatu, je gubernij odklonil. Vendar je slednji zahteval od FD, da sporoči o glasbeni šoli svoje strokovno mnenje. Tedaj je v aktu 495/103 z dne 5. maja 1834 isti Jerina ponovno grajal Maška in ga opomnil, naj vestneje opravlja svoje dolžnosti in skrbi za red v Javni glasbeni šoli.²⁵

Kot je poročal ravnatelj normalke Janez Nep. Šlaker, je ta opomin pomagal. Mašek je odslej k pouku redno prihajal in se kot pedagog bolj potrudil. Vendar mu je gubernij kljub temu očital, da ni priredil koncerta svojih učencev, ki ga zahteva 16. člen Pravil.²⁶

O Maškovem pedagoškem delu pa so se slabe ocene vendar še naprej ponavljale. Tajnik in šolski nadzornik FD Wildenser je napisal to-le poročilo: »Štiri leta sem prisostvoval izpitom na Javni glasbeni šoli, toda ti obiski so bili muka za oči in ušesa. Napredka ni bilo nobenega. Otroci so slabo in surovo peli, dokaz, da je manjkalo vaj; znanje teorije je pomanjkljivo, vaje na goslih nezadovoljive. Vse napake, ki jih more goslar zakriviti, so se tu združevale... učenci so napačno držali gosli, nepravilno vodili lok, igral nečisto... Učitelj je nestrpen, preskakuje potrebne vaje, ne pazi na prstne rede, lahke pasaže povzročajo učencem nepremagljive težave... Ob takem pouku se ne bo nihče usposobil za glasbo... V tem je izgubljenih zadnjih osemnajst let.²⁷

Podobno sta ocenila l. 1841 Maškovo pedagoško delo Janez Schloissnigg in vodja filharmoničnega arhiva Leopold Ledinek. Prvi omenja, da se napredek tudi najboljših učencev ne more meriti s časom, ki ga je učitelj za ta pouk uporabil in da morajo učenci po njegovi metodi izgubiti »ves sluh, čut in okus, da o umetniški izobrazbi ne govorim«. Ledinek navaja, da igrajo učenci pri klavirju pretežke skladbe, violinistom očita nepravilno držo glasbila, nečisto intonacijo pri lestvicah, pri predavanjih pogreša muzikalnost izvajalcev. Pri petju so pokazali učenci slab uspeh, »edino Maškov sin Kamilo je imel dober posluš.«²⁸

²⁵ C G, *ibid.*, 83–86.

²⁶ ŠAL, *ib.*, št. 24 927 od novembra 1836

²⁷ C G, *ib.*

²⁸ C G, *ib.*

Po takratni praksi je morala FD pošiljati poročila guberniju, gubernij konzistoriju, konzistorij ravnateljstvu normalke, ta pa glasbenemu učitelju Mašku v izjavo in zagovor.

V zagovoru Mašek izjavlja, da so se začeli okoli l. 1826 »napadi na mojo osebo« in da so ga ocene globoko užalile. Ob nastopu službe so njegove sposobnosti vsi cenili. Ob kongresu v Ljubljani je npr. l. 1821 vodil italijansko in nemško opero ter glasbene večere pri kanclerju Metternichu. »Pravicoljubni ljudje bodo lahko potrdili, da sem se neumorno trudil za dvig glasbene, zlasti cerkvene umetnosti in da nisem varčeval pri tem prizadevanju na truda, ne stroškov. Komponiral in izvajal sem kot zborovodja in kapelnik FD svoje in tuje skladbe.²⁹ Mašek sicer priznava, da je zaradi družinskih razmer — umrla mu je žena — trpelo njegovo strokovno delo, vendar bi rad ponovno sodeloval v glasbenem zboru, tj. v FD. Sklicuje se na svoje kvalifikacije, na čut dolžnosti in ljubezen, ki jo ima do glasbe. Pritožuje pa se zaradi prevelikega števila učencev, ki so razdeljeni v štiri letnike in jih mora poučevati v petju, godalih in klavirju, čeprav uporabijo sami veliko časa za učenje predmetov v splošni šoli in jim ga zato primanjkuje pri glasbenem pouku; večina učencev nima lastnih glasbil, navezani so le na vaje v šoli. Predlaga, da se nastavi še en učitelj za poučevanje osnovnih glasbenih pojmov, ali pa naj se pouk omeji le na petje in orgle. Inspektorjem očita, da niso sposobni ocenjevati njegovo delo, ker niso glasbeniki. Mašek pojasnjuje, da poučuje po navodilih velikih mojstrov, na podlagi slik, ki prikazujejo pravilno držo violine in loka. Če pa kljub temu ne držijo pravilno glasbila, je temu kriva trema učencev pri izpitu. Pevci so sposobni peti tudi prima vista. Štiriročno igro na klavirju goji zaradi utrjevanja takta. Ob koncu zagovora pripominja, da so izšli iz glasbene šole učenci, ki so se pozneje vključili v FD, kjer so nastopili na prireditvah; celo nekaj nadzornikov je med njimi. »Ker sem miroljuben, res ne vem, da bi dal komu povod, da me preganja. Potrudil se bom, da bom svoje dolžnosti vestno izpolnjeval, da si naklonjenost svojih predstojnikov pridobim in ohranim, prosim pa tudi, da me predstojniki ščitijo pred nečastnimi napadi, ker želim tudi nadalje po možnosti delovati za prosep glasbe.«³⁰

Maškov zagovor ni prepričljiv, drži le v prvem delu, ko navaja svoje uspehe pri vodenju opernih in koncertnih predstav v času ljubljanskega kongresa, za kar ga poročilo nadzornikov ne bremeni. Poleg tega takrat (1821) v Javni glasbeni šoli sploh še ni bil nastavljen. Tudi zagovor o pedagoškem delu ni povsem prepričal ne strokovnjakov, ne njegovih predstojnikov. Očitni neuspehi — poleg redkih izjem na pevskem in godalnem

²⁹ C G, *ib.*, 85 in D. Cvetko, *ib.*, II, 292. — L. 1826 je Mašku FD dodelila za požrtvovalno zborovsko delo 130 florintov nagrade. Njegov zbor je bil po kvaliteti enakovreden filharmoničnemu orkestru. Umetniško rast zbora je zavrla l. 1829 ukinitvev pevske šole, ki jo je vodil Mašek od l. 1821—1823, od l. 1823—1829 pa Jožef Beneš (Joseph Benesch). Istega leta so ukiniteli še kapelniško mesto. gl. D. Cvetko, *ib.*, 144, 363.

³⁰ C G, *ib.*, 85, 86.

področju, zlasti pa pri vzgoji organistov, so ravnateljstvo normalke ter konzistorij dokončno prepričali, da brez reorganizacije šole ne bo mogoče nadaljevati pouka. Predlog o reorganizaciji šole pa je dvorna študijska komisija zavrnila z utemeljitvijo, da ni namen glasbene šole poučevati samo učiteljskih pripravnikov.³¹ Konzistoriju ta utemeljitev ni bila všeč. Predlagal je nastavitev drugega učitelja in pristavil, da ne sme dobiti spričevala noben preparandist, ki nima zadostne glasbene izobrazbe. »Preprosto ljudstvo sodi učitelje večinoma po njihovi glasbeni spretnosti. Zato je potrebno, da se preparandisti posebej izobrazijo v petju, orglah in generalbasu. Igranje violine bodi prepuščeno osebni iniciativi učencev, učitelj naj kontrolira le njihov napredek.³² Poostriti je treba pedagoško nadzorstvo, disciplinsko nadzorstvo pa naj bo prepuščeno vodstvu normalke.

C. kr. namestništvo je zahtevalo,³³ da je treba ugotoviti dosedanje stanje glasbene šole, navesti vzroke, zakaj ni moč doseči večjega pedagoškega učinka. Nakazati je treba smernice za nadaljnje delo šole, določiti razmerje med normalko in FD, dopolniti pravila, urediti urnik in odpraviti dosedanje napake.

Po poročilih, ki so jih izdelali na zahtevana vprašanja šolski svetnik dr. Franc Močnik, šolski nadzornik, ravnatelj normalke, dva člana FD in že prej konzistorij, je naučno ministrstvo sporočilo škofijskemu ordinariatu, da ni moč pripisati popolnega propada te šole šolskemu pravilniku, ampak nemarnosti in ne dovolj učinkovitemu šolskemu nadzorstvu. Reorganizacija šole ni mogoča, dokler je Mašek še v službi.³⁴

Sedaj je konzistorij zavaroval Maška, češ da je strokovnjak v glasbi in popolnoma kos svoji nalogi. Pripominja, da je po drugi poroki njegovi odnos do službe korekten in brez pripomb. Res bi morda drug, čeprav strokovno ne bolj izobražen glasbeni učitelj, toda dober in vnet metodik, več dosegel kakor Mašek v svojem šestdesetem letu starosti in tridesetem službenem letu; navzlic vsej gorečnosti pa bi mu primanjkovalo časa, da bi lahko poučeval učiteljske učence v dveh, druge učence pa v štirih letnikih. Ne da bi hotel zagovarjati, se je zdel konzistoriju postopek proti Mašku pretrd. Po njegovem sedaj res ni povoda, da bi z njim tako postopali, zlasti ker se je poboljšal.³⁵

Naučno ministrstvo pa je vztrajalo pri očitkih. Tudi deželna šolska oblast je po komisijskem ogledu šole izdala dne 8. julija 1853 št. 437 naslednje poročilo: »Glasbena šola je v razsulu; klavir iz l. 1826 je uničen, orgle iz l. 1827 so iztrošene, edina violina, poleg devetih že izrabljenih, razpada;

³¹ DAS, gub. intim, 19. marca 1847, št. 6156.

³² C G, *ib.*, 86. Kako se je konzistorij trudil za vzgojo organistov, je razvidno iz njegovega priporočila z dne 21. jan. 1842, št. 85/12, da se ustanovi učiteljske v Idriji, ker ni bila cerkvena glasba nikjer tako razvita kot prav tam.

³³ DAS, št. 788 d. š. sv. z dne 8. jan. 1852.

³⁴ ŠAL, konz. odd., mapa Musik-Schule zu Laibach; D. Cvetko, ZGUS, III, 407; C G, *ib.*, 115.

³⁵ SŠM, 10 E, št. 3, mapa Musikschule in Laibach; D. Cvetko, *ib.*, 407; C G, *ib.*, 116.

šop not je raztrgan in zamazan in ne more služiti namenu. Če bo javna glasbena šola v Ljubljani še vnaprej delovala, mora glasbeni učitelj Mašek zapustiti svoje delovno mesto. C. kr. namestnik grof Hohenwart naj ukrene, da se zbero vsi podatki o Maškovem dolgoletnem zanemarjanju dolžnosti in se ga pokliče na odgovornost.«

Maška sta nato zaslišala šolski nadzornik Georg Savaschnik (Jurij Zavašnik) in ravnatelj normalke Johann Schlaker. Odgovoriti je moral na obtožbo, da ni izpolnjeval učnih ur, da je bil premalo vnet za delo, da ima pomanjkljivo učno metodo, da ne zna pedagoško ravnati z mladino, da je pustil propadati muzikalije in glasbila, da je imel premajhen uspeh pri glasbenem pouku in zakaj je delal v gledališču, ko je pred nastopom službe obljubil, da tega dela ne bo opravljal.

Mašek je takole odgovoril na omenjene očitke: »Res je, da sem l. 1830 nekajkrat zamudil pouk in sicer zaradi skušenj, ki sem jih imel v FD in po cerkvah. Od tega časa naprej sem, če izuzamem nekaj minut odsotnosti, svoje obveznosti točno izpolnjeval. Glede službenih dolžnosti mi ni kaj očitati, ker sem se prizadeval, da storim vse, kar je v mojih močeh. Poučujem po predpisanih učilih (knjigah), iz katerih je razvidna tudi učna metoda. Ta metoda ni odgovarjala inspektorjem iz FD, čeprav se lahko sklicujem na spričevala te družbe, katere lahko predložim. V njih sta pohvaljeni prav moja metoda in potrpežljivost z mladino. Če bi zahteval strogo disciplino, bi dosegel obratni učinek, saj bi učenci iz šole izstopili.« O muzikalijah navaja, da so številne note neuporabne že zato, ker so zastarele in pisane v sopranskem, ne pa v violinskem ključu. Nič ni čudnega, če so v slabem stanju, saj so neprestano v uporabi, novih snopičev pa ni bilo nabavljenih od l. 1833 dalje. Enako sta iztrošena pozitiv iz l. 1817 in klavir iz l. 1826. »Če sem sodeloval kot kapelnik nekaj let pri gledališču, je bilo to z vednostjo višjih oblasti, ki ne bi tega trpele, če to ne bi bilo združljivo z mojo službo. Sicer pa sem izjavil v prošnji za mesto organista v stolnici, da ne bom dirigiral v gledališču, ne pa v prijavi za mesto učitelja glasbe.«³⁶ Mašek je tudi zavrnil, razen stanja šolskega instrumentarija, vse očitke zasliševalcev. Krivdo je zvalil na nemogoče delovne pogoje in indolenco oblasti, ki teh in finančnih problemov glede nabave učil ni izboljšala. Ali je bil za to upravičen? Očitno ne. Spomnimo se, kaj je napisal o njegovem pedagoškem delu Maškov učenec Fran Gerbič: »Po končani normalki sem vstopil v realko ... Nekdanje šolsko poslopje, ki je stalo na sedanjem tržnem prostoru, je imelo dva vhoda. Pri enem vhodu, ki je vodil iz strani od mestnega gradu, je stal nad prvimi vrati na desno napis Musikschole. Ko me je neki Nemeec povabil naj vstopim, sem mu odgovoril, da nisem vpisan. »Nič ne de, saj tu ni tako strogo«, mu je odgovoril. In šel sem z njim. Učitelj v tej šoli je bil Kašpar (Gašper) Mašek, rodoh Čeh. Slovenščino je znal še manj kot moj prejšnji učitelj glasbe v 3. razredu normalke Jurij Statin. V učilnici, je bilo kakih pet učencev in Mašek menda še opazil ni, da je vstopil še eden učenec. Učitelj se je vsedel h klavirju in pričel se je pouk; on je spremljal, mi smo peli. Dan za dnevom, celo leto smo gonili nemške pesmice ... o slovenskih ni bilo

govora. Včasih smo na lastno pest vmes zapeli kakšno slovensko pesem. Spočetka je Mašek klical: »Was, was!?!« Ko je opazil, da se nismo pustili motiti, je pri vsem tem zadremal v sladko spanje... Da pri takojšnjih okoliščinah ni bilo misliti na prav napredek v tej šoli, bo vsakdo lahko razumel, kdor pomisli, kako se je s tem teoretični pouk popolnoma zamenjal... Če se je kdo izmed mojih tedanjih součencev (med njimi je bil Vojteh Valenta) učil še posebej klavir, se ne vem dobro spominjati. Da se pa jaz nisem učil, to pa dobro vem. Zato se nisem mogel dovolj naučiti, ko sem dobil konec šolskega leta te-le znamke v svoje spričevalo: *Gesang gut, Klavier mittel.*«

Gašparju Mašku, ki je bil upokojen (1854) je sledil njegov sin Kamilo. Zdaj je pouk začel temeljiteje in konec leta, tako pravi Gerbič, sem bil med odličnjaki, v spričevalu pa je stalo, *Gesang ausgezeichnet.*³⁷

Namesto, da bi oblasti proti Mašku energično ukrepale že, ko se je okrog l. 1830 jasno pokazalo, da za pedagoško delo ni, so zadevo odlagali iz leta v leto, dokler niso bili izčrpani vsi »v 12 oddelku šolskega kodeksa obseženi pomočki«. Mašek je izjavljal, da so vse, proti njemu uperjene obtožbe, le nagajanje. Naučno ministrstvo, gubernij, konzistorij, normalka in FD so si v številni, dolgoletni, včasih celo obširni korespondenci glede delovanja Javne glasbene šole izmenjavali sodbe, ocene, vprašanja in odgovore, toda vse pritožbe, ukori, preiskave in zasliševanja niso zalegla, Mašek se zanje ni zmenil, za pedagoško delo je ostal nezainteresiran.

Glasbena šola tudi po l. 1848 ni dočakala reorganizacije, ko je normalka razširila šestmesečni tečaj na dvoletni študij. Gubernij Mašku ni dal pomočnika. L. 1853 je naučno ministrstvo spraševalo konzistorij, kdaj bodo učiteljski kandidati imeli pouk in kdaj učenci glasbene šole; ali bodo lahko poučevali glasbeni učitelji na kakšni drugi šoli, kakšna je možnost glasbenega učitelja za stranski zaslužek v privatnih zavodih in cerkvah, kakšne so možnosti za napredovanje — vprašanja, ki bi morala biti že davno rešena.³⁸ Konzistorij je nato posredoval namestništvu izjavo ravnateljstva normalke,³⁹ iz katere je razvidno, da preparandisti ne morejo imeti glasbenega pouka po dve uri na dan, drugi učenci pa po štiri ure, ker bi moral biti pouk v dveh prostorih dopoldne in popoldne; tudi porazdelitev učne snovi se ne more izvesti za šestoddelni glasbeni pouk, ker je treba urediti urnik s privatnimi učitelji. Ravnateljstvo normalke je še poročalo, da so delovna mesta na gimnaziji in realki zasedena, prav tako na normalki, postranski zaslužek bi se morda dobil na Mahrovi zasebni trgovski šoli ali pa v novo nastajajočem ženskem zavodu, kjer pomožnih učnih moči primanjkuje. Nekateri učenci, ki bi se želeli v glasbi bolj izpopolniti, bi potrebovali privatni pouk; v tem primeru, bi morali dobiti pri

³⁶ Citiran odgovor je datiran z dne 24. sept. 1853. Gl. gradivo v SŠM, *ib.* in D. Cvetko, *ib.*, 409.

³⁷ F. Gerbič, *Moji prvi glasbeni početki*, NA, IX, 1910.

³⁸ C G, *ib.* (akt 10509, 20. oktobra 1853).

³⁹ ŠAL, *ib.*, akt št. 2383/395 z dne 19. nov. 1853, in C G, *ib.*

rednem šolskem pouku zaupanje glasbenih učiteljev oziroma obratno, učitelj pri šolskem pouku bi si moral pridobiti njihovo zaupanje.

Omenjeni podatki kažejo, da bi finančne možnosti dovolile ureditev glasbenega izobraževanja tako v osnovni in glasbeni šoli kakor na normalki in gimnaziji, celo za privatni pouk je bilo zanimanje.

Končno je v zapleteno in mučno situacijo vnesel svež veter ministrski odlok z dne 3. julija 1854, ki ga je deželna vlada za Kranjsko dne 29. julija 1854 posredovala konzistoriju. Ta se glasi: »Šolski sklad normalke ne more prevzeti bremen, ki presegajo potrebe ljudske šole. Za petje in glasbo lahko žrtvuje le toliko, kolikor zahteva izobrazba učiteljskih kandidatov, ki se bodo zaposlili na deželi. Ljubljanske glasbene šole ne bomo odpravili, ampak razširili in potrebam primerno uredili. Zato naj deželna vlada Maška upokoji z zakonito pokojnino, mesto novega glasbenega učitelja pa razpiše z začasno plačo, kakršno je imel Mašek (450 + 50 gld.). Začasni učitelj naj nastopi službo v začetku novega šolskega leta in poučuje 24 ur na teden.«⁴⁰

Deželna vlada je istega dne, 29. julija 1854, razpisala mesto začasnega učitelja in izdala za glasbeno šolo 30 točk obsegajoč začasni pravilnik. Ta določa, da ima šola dva glasbena oddelka, za normalko in preparandijo. Na slednjem se vzgajajo učiteljski pripravniki po 12 ur na teden v petju, violini, orglah, klavirju in generalbasu, šolanje traja dve leti. Na glasbeni šoli traja pouk štiri leta. Starostna meja teh učencev je med 7.—10. letom.⁴¹

Na razpis deželne vlade za mesto začasnega učitelja glasbe se je prijavilo osem kandidatov.⁴²

Po predhodnih razpravah šolskega nadzornika in kanonikov je vlada 10. novembra 1854 imenovala Kamila Maška za začasnega glasbenega učitelja z letno plačo 500 gld. Zaprisegel je 1. decembra 1854.⁴³ Ravnateljstvu normalke je Kamilo Mašek takoj sporočil, katere muzikalije in glasbila

⁴⁰ CG, *ib.*, 147 — Vlada je 22. IX. 1854, akt št. 11216, sporočila konzistoriju, da je po odloku ministrstva za bogoslovje in uk z dne 3. julija 1854 št. 13166 Gašper Mašek s koncem septembra 1854 upokojen. Predloži naj predpisane listine zaradi odmere pokojnine. Vlada je 6. okt. 1854 z aktom št. 11657 nakazala G. Mašku za dvaintridesetletno (na str. 147 CG, *ibid.*, je očitna pomota, ker piše »za 25 letno«) poučevanje pokojnino letnih 225 gld. od 1. okt. dalje. G. Mašek je prosil 3. jan. 1865 za povišanje pokojnine, ker ima ženo in pet nepreskrbljenih otrok, trije so še mladoletni. Ministrstvo je prošnjo odbilo; prav tako je ministrstvo odbilo drugo prošnjo, za katero je dal priporočilo konzistorij (18. aprila 1865). Sedaj je vložil prošnjo naslovljeno na cesarja, naj mu dovoli polno pokojnino 450 gld. k. v. = 462 gld. 50 kr. a. v., ker je služil nad 30 let. Toži, da je bolan na dihalih in se hvali, da mu je že kot upokojencu dodelil konservatorij v Pragi palmo za razrešitev neke z nagrado razpisane naloge. Ministrstvo mu je to prošnjo dne 18. avg. 1865 št. 7186 vrnilo, češ, da je ne more predložiti cesarju. Iz sklada normalke so mu podelili podporo v znesku 40 gld. (CG, *ib.*, 181).

⁴¹ CG, *ib.*, 146, 147.

⁴² To so bili: Podobnik Marko, Podobnik Josip, Klerr Ludwig, Mašek Kamilo, Fiby Henrik, Hilscher Josip, Nedvěd Anton, Gruss A. Janez, Jakscha Jan.

⁴³ V prošnji za službo je navedel, da je končal glasbeno šolo in da je privatno poučeval glasbo. CG, *ib.*

šola potrebuje, zahteval je večje in boljše prostore in nastavitve drugega učitelja. Toda ministrstvo ni pokazalo razumevanja za potrebe šole in ni odobrilo materialnih sredstev. V šolo se je decembra 1854 prijavilo 125 učencev iz normalke in 5 dijakov iz realke. Pri vpisu je odpadlo 84 učencev; ko so zvedeli, da morajo bogati plačati učni prispevek, je odpadlo še devet učencev, 32 je razred končalo. Med njimi je 21 učencev plačevalo učni prispevek, 11 pa ne.

Konzistorij hvali Kamila Maška kot prizadevnega strokovnjaka, ki ustreza vsem zahtevam. Vendar je že septembra 1857 zbolel na pljučih in 7. junija 1858 je šel za tri mesece na zdravljenje. Vlada mu je za ta namen namenila 50 gld. podpore; nadomeščal ga je Anton Nedvěd.

Leta 1858 je postal ravnatelj normalke Karel Legat. Glasbena šola je tedaj dobila pomočnika Alfreda Khoma.⁴⁴ Tako sta poučevala oba, Mašek 20, Khom pa 13 šolskih ur na teden.

Na prošnjo konzistorija je vlada 14. maja 1859 dovolila Mašku zaradi poslabšanja bolezni ponovni dopust in namestnika in mu dala podporo v znesku 60 gld. Vendar je Mašek že 29. junija 1859 v Stainzu na Štajerskem, kjer se je zdravil, umrl. Bil je med najbolj talentiranimi slovenskimi glasbeniki svojega časa in mnogo obetajoč skladatelj, pa tudi odličen vzgojitelj, ki bi lahko veliko prispeval k hitrejši in kvalitetnejši rasti slovenske glasbene kulture na začetku druge polovice 19. stoletja.

Po smrti Kamila Maška je vlada spet razpisala mesto glasbenega in pomožnega učitelja. Na prvo se je prijavilo pet kandidatov, na drugo pa trije kandidatje.⁴⁵ Izban je bil Anton Nedvěd, za pomožnega učitelja pa Alfred Khom.⁴⁶ Ker se je zadnji službi odpovedal, je bil na to mesto 10. okt. 1861 začasno sprejet Karel Zappe, violinski pedagog pri FD. Stalno je bil nastavljen 24. sept. 1862. Izvrstnega pedagoga, skladatelja, dirigenta in pisca številnih glasbenih priročnikov Nedvéda, je l. 1867 imenovalo ministrstvo za bogočastje in uk za stalnega glasbenega učitelja na novo ustanovljenem učiteljišču v Ljubljani.⁴⁷ Vendar je na Javni glasbeni šoli poučeval še do šolskega leta 1874/75.

Dne 8. marca 1875 je ministrstvo za bogočastje in uk sporočilo z aktom št. 8131 deželnemu šolskemu svetu, da po odhodu Nedvéda ni več vzroka, da bi bila glasbena šola še naprej zvezana z učiteljiščem. Postavljeno je bilo vprašanje, ali naj postane samostojna ali pa se priključi kakemu

⁴⁴ Khom je bil rojen v Linzu. Sprva je učil zbor pri celovškem Liedertaflu, od l. 1848—1851 pa pri FD v Ljubljani. Orglal je v Križankah in vodil dve leti zbor Društva rokodelskih pomočnikov, zbor gojencev Mahrove trgovske šole pa od l. 1852 dalje. Predstojniki so ga hvalili kot strokovnjaka in dobrega metodika.

⁴⁵ Leopold Belar, Ludvik Klerr, Alfred Khom, Anton Nedvěd in Gregor Triebnigg. Na mesto pomožnega učitelja so se prijavili Josip Gajpl, Anton Salmitsch in A. Khom.

⁴⁶ Keesbacher Friedrich, *Die philharmonische Gesellschaft in Laibach*, Laibach 1862; na str. 107 je sporočilo, da je A. Khom odšel v Gradec.

⁴⁷ V. Čopić, *Sto let ljubljanskega učiteljišča*, Ljubljana 1973, 93.

drugemu zavodu. Deželni šolski svet je dne 14. avgusta 1875 št. 1325 sklenil naj preide v začetku šolskega leta 1875/76 v okvir FD, njej naj izroči vodstvo normalke tudi glasbeni sklad.⁴⁸

S tem je Javna glasbena šola v Ljubljani prenehala obstajati. Ob tem dejstvu se odpira vprašanje, zakaj so bili pedagoški uspehi v devetindesetih letih njenega delovanja tako skromni in zakaj ni ta šola učinkoviteje posegla v tedanja slovenska glasbena prizadevanja.

Sokol, njen prvi učitelj, je v šestih letih svojega delovanja predstavil na nastopih FD precej svojih učencev — solistov, tudi mladinski pevski zbor te šole je sodeloval pri filharmonični izvedbi Rossinijevega Tancreda.⁴⁹ V dvaintridesetletnem pedagoškem delu pa Gašper Mašek, z izjemo svojega nadarjenega sina Kamila, kateremu je nudil poleg rednega pouka v glasbeni šoli še pouk doma, v tej smeri ni dal vidnejših rezultatov, čeprav so v določenem smislu dobili temeljna znanja pri njem tudi nekateri poznejši slovenski glasbeniki, tako Leopold Belar, Fran Serafin Adamič in Jurij Fleišman. Pri njem sta se nekaj časa šolala tudi Fran Gerbič in Josip Podobnik, ki je l. 1854 kandidiral za začasnega glasbenega učitelja na Javni glasbeni šoli. G. Mašek je bil sprva nekak mentor tudi Davorinu Jenku in Miroslavu Vilharju. Drugih oprijemljivih podatkov o njegovih vidnejših učencev pa ni.⁵⁰

Verjetno je precej res, kar je pisal v Novicah anonimni poročevalec J. M. V letniku 1863 omenja na str. 37, da je bila »muzikalna šola ... tako vredjena, da od nje ne more (človek) kaj boljega na svetu pričakovati.«⁵¹

Pri Kamilu Mašku so se med drugimi uvažali v glasbeno znanje Andrej Vavken, Vojteh Valenta in Fran Gerbič. Tudi Anton Nedvéd je v času, ko je deloval na omenjeni šoli, zlasti pa pozneje na učiteljišču, prispeval svoj delež v izobraževanje odličnih glasbenikov, med njimi skladatelja Josipa Pavčiča, tenorista Antona Razingerja in opernega pevca Frana Pogčnika-Navala.⁵²

Navzlic pomanjkljivostim, ki se kažejo v delu ljubljanske Javne glasbene šole in jih pojasnjujejo omenjeni podatki, pa vendar gre le-tej, seveda v mejah možnosti in pogojev ter ob upoštevanju ovir, na katere je zadevala, določen, čeravno omejen pomen v okviru slovenskih glasbenih naporov precejšnjega dela 19. stoletja.

⁴⁸ Chronol. Geschichte der k.k. Normalhauptschule in Laibach 90, 92, 98.

⁴⁹ D. Cvetko, *ZGUS*, II, 128.

⁵⁰ CG, *ib.*, 146, 147; A. Dolinar, *Pregled slovenske cerkvene glasbe*, CG, 1941, 7—9, 85—92. Fr. Gerbič, *Moji prvi glasbeni početki*, NA, IX, 1910. D. Cvetko, *Davorin Jenko, Doba — življenje — delo*, 1955, 38; isti, *Odmevi glasbene klasike na Slovenskem*, Lj. 1955, 169; isti, D. Cvetko, *ib.*, III, 75, 233, 273.

⁵¹ D. Cvetko, *ib.*, II, 293 in III, 419; N 1863, 37. Tu je kritik mislil med drugim tudi na prejemke pomožnega učitelja ter na materialne stroške šole, ki jih je bilo treba kriti iz tako nestalnega vira, kot je bil učni prispevek. Gl. še CG, *ib.*, 179.

⁵² Pavel Kozima, *Anton Nedvéd, prvi slovenski učitelj in njegovi učenci*, *Zbori V*, 1929, 1—4; D. Cvetko, *ib.*, III, 265.

SUMMARY

Because of the lack of able instrumentalists as well as singers, needed by the Bishop's Chapel, the Provincial Theatre and the Philharmonic Society, at the end of the 18th and even more at the beginning of the 19th century, the need to organize a music school in Ljubljana had become imperative, especially since two attempts to found such a school had already failed in 1800 and 1803, whereas the music school at the Ljubljana Cathedral had survived for only three years (1806—1809). In spite of examples from other European capitals the preparations were over and over again postponed because financing, location and teaching staff represented problems still defying solution. The initiative for a new start was given by the provincial government in 1814, after which the Philharmonic Society compiled the rules and list of subjects to be taught, whereas the bishop's consistory and the direction of the »normal« school gave their remarks. At the planned school, singing, violin, piano, organ and through-bass were to be taught. Studies were to last four years for pupils aged from 8 to 12. The school was also intended to take care of teaching probationers and organists. In 1815 the post of the teacher of music was advertised. Twenty candidates put in their names, among them Franz Schubert. The board chose Franz Sokol (Sokoll, Sokal) from Klagenfurt, an able instrumentalist (he played the clarinet very well), a good organizer and composer. Under his leadership the school, founded in 1816, made good progress, the pupils took part at various performances, and future teachers acquired solid musical knowledge for their work at elementary schools. However, after six successful years F. Sokol died.

He was succeeded by Gašper (Gašpar) Mašek (Maschek), a composer, renowned as conductor of many a concert and opera performance during the Ljubljana Congress in 1821. He was active as pedagogue for thirty-five years, but his work however failed to bear any corresponding results. Inspectors drew his attention to mistakes and deficiencies, but to no avail. Invariably, he put the blame for the failures on the unregulated working conditions. After thirty-two years he retired in 1854. He was succeeded by his son Kamilo, an excellent musician and teacher, who died of tuberculosis at the untimely age of 28. Up to 1875 Anton Nedved taught also at the Public Music School; he was at the same time active also at the newly founded teachers' school; the latter changed the function of the Public Music School, which was finally attached to the Philharmonic Society. Thus it ceased to exist, after having played a certain role in Slovene musical efforts of a considerable part of the 19th century.